

У місті Куп'янськ
(Харківська область)
у ЦРА № 63 планують відкрити
музей історії фармації краю

Від аптеки Роше до аптеки Валяшка*

Першим аптекарем, про якого збереглися задокументовані відомості, був німець Роше зі слов'янським іменем Єгор. Його аптека знаходилася на Базарній площі в центрі міста. Аптечну справу Роше знав добре, про що свідчить «Протокол об огляді аптеки, состоящей в городе Купянске». Перевірку здійснювали 16 травня 1866 р. куп'янський міський лікар Рейпольський і куп'янський повітовий лікар Пружанський. Вердикт був такий: «Общие замечания и результаты ревизии: по освидетельствовании аптека найдена в удовлетворительном состоянии».

По смерті Єгора Роше аптека перейшла у власність його дружини Антоанети Генріхівни. Позаяк на аптечній справі вона не розумілася, тому вирішила продати аптеку. Покупцем виявився Овксентій Петрович Воляшко.

За два роки в багатодітній сім'ї аптекаря О. Воляшка народився син Микола, який охоче допомагав батькові, швидко запам'ятовував назви лікарських рослин, знав при яких хворобах і в який спосіб їх використовувати. Достеменних відомостей не збереглося, але, мабуть, життєві негаразди змусили родину переїхати до Белгорода. Сталося це наприкінці 1882 р. У Белгороді Микола закінчив гімназію і вступив до Харківського університету.

Тоді ж у його прізвищі, очевидно, помилково, букву «о» змінили на «а». Саме під прізвищем Валяшко він і увійшов до історії світової науки.

Ще до університету Микола набув практичного досвіду, працюючи помічником провізора. Навчаючись, у 1895 р. хлопець став провізором і водночас лаборантом фармацевтичної лабораторії університету. Диплом випускника, датований 1898 р., також можна побачити в ЦРА № 63.

Із 1908 р. М. Валяшко — магістр фармації. У 1909 р. його зарахували до професорсько-викладацького складу Харківського університету, і він вирушив на стажування за кордон. У 1910 р., повернувшись до Харкова, М. Валяшко створив першу в Росії спектроскопічну лабораторію. При цьому йому довелося бути і винахідником, і конструктором, і організатором робіт, і наладником устаткування.

Із 1919 р. і до кінця життя (1955) М. Валяшко викладав у Харківському політехнічному інституті, став доктором хімічних наук, проте не зрадив улюбленій справі юності — фармації. Микола Овксентійович був доктором фармацевтичних наук, мав звання професора. Із 1921 р. був першим ректором Харківського фармацевтичного інституту, автором багатьох наукових праць.

*У статті використані матеріали книги М. Кукса «Куп'янщина в потоці історії» та фрагменти розповіді завідувача КПОЗ «Центральна районна аптека № 63» ім. М.О. Валяшка, кандидата фармацевтичних наук Сергія Гриценка.

М. Валяшко

Д. Натанзон

М. Чаплигіна

У 1971 р. за рішенням ЮНЕСКО у світі відзначали сторіччя із дня народження заслуженого діяча науки Української РСР Миколи Овксентійовича Валяшка. Його ім'я звучало під час багатьох урочистостей, що відбувалися на різних континентах.

У серпні 1991 р. Куп'янський міськвиконком прийняв рішення про присвоєння Куп'янській центральній районній аптеці № 63 імені професора М.О. Валяшка.

СПРАВЖНІ МАЙСТРИ СВОЄЇ СПРАВИ

У 1919 р. керівництво аптекою прийняв Микола Опанасович Ширяєв. Тоді в аптеці, штат якої налічував 40 працівників, купували ліки городяни й мешканці багатьох прилеглих сіл. Препаратів промислового виробництва ще не було. Порошки, настоянки, мазі, розчини виготовляли вручну. Працювати аптекарям доводилося вдень і вночі. Робота потребувала зібраності й уважності, адже помилка могла коштувати життя. Із тих часів до нас дійшли імена справжніх майстрів своєї справи: К. Титова, Л. Крестьянсон, Н. Волосникова, М. Чаплигіна.

У 1938 р. аптеку очолила Марія Чаплигіна, при якій колектив аптеки за успішну роботу був відзначений багатьма грамотами й дипломами. Із 30-х років почалося розширення мережі аптечних установ на Куп'янщині. Аптечні заклади відкрилися в селищі Куп'янськ-Вузловий (завідувач —

провізор Л. Геєр), у селі Сеньковому (завідувач — фармацевт Є. Боцко).

Після звільнення області в лютому 1943 р. від гітлерівської окупації Куп'янськ став постачальницьким центром лікарських засобів для інших районів. Із 1944 по 1951 р. тут діяв міжрайонний аптечний склад, який обслуговував шість районів Харківської області. Завідував складом провізор Дмитро Йосипович Натанзон.

Трохи згодом він очолив аптеку № 71 у селищі Куп'янськ-Вузловий. Д. Натанзон опікувався захистом лікарських рослин і всієї флори Куп'янщини, брав участь у семінарах і наукових конференціях із фармакогнозії. За його ініціативою було створено заказник лікарських рослин. Щорічно на території Куп'янського району заготовляли 15–17 тонн рослинної лікарської сировини, удесятеро перевищуючи норми.

У 1970 р. завідувачем ЦРА № 63 було призначено Івана Урденка. За час його діяльності на посаді керівника п'ять аптек — структурних підрозділів — підвищили свої категорії, а сама ЦРА переїхала в нове, спеціально обладнане приміщення.

ДИНАСТІЯ ГРИЦЕНКІВ

У 1977 р. на зміну Урденку до Куп'янської аптеки прийшов новий керівник — провізор Віктор Гриценко, який обрав професію аптекаря під опосередкованим впливом самого М. Валяшка.

Річ у тому, що Вікторів дядько, рідний брат матері Іларіон Дешешко, ще до війни слухав курс лекцій, які читав М. Валяшко в університеті. Пізніше, коли І. Дешешко захищав кандидатську дисертацію, його науковим керівником був М. Валяшко. Після війни І. Дешешко став доктором біологічних наук і зумів прищепити племіннику любов до фармації.

За час завідування Віктора Павловича зміцнилася виробничо-матеріальна база аптечної мережі, розширилися приміщення аптек, деякі з них справили новосілля. На базі аптеки № 257 у мікрорайоні «Ювілейний» було організовано один із перших на Харківщині фітотвідділ із виготовлення лікарських засобів із рослинної сировини.

У 2000 р. до керування ЦРА № 63 приступив син Віктора Павловича — Сергій Гриценко. Захистивши кандидатську дисертацію на тему «Теоретичне обґрунтування та оптимізація аптечного виготовлення ліків у сучасних умовах», він разом із батьком заснував власну торгову марку фітоточаїв «Аптекар», які тепер виготовляють і реалізують у Куп'янській аптеці ім. М.О. Валяшка. Аптекарями працюють мати, дружина, донька й син Сергія Гриценка. Це вже четверте покоління фармацевтів родини Гриценків у Куп'янську.

Підготувала Лариса Дедишина

